

LINK BETWEEN FINANCING AND RESULTS OF INNOVATION IN THE AGRICULTURAL SECTOR

Natalia Stoyanova

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract. The innovation process is inextricably linked to the availability of adequate funding. From the idea to the implementation of a new product, technology or method, each phase of innovation requires resources – for research, testing, equipment, training and market implementation. Funding does not just support the implementation of innovations – it is often a decisive factor in whether the innovation activity will be started at all.

Keywords: financing and results of innovation in the agricultural sector.

ВРЪЗКА МЕЖДУ ФИНАНСИРАНЕТО И РЕЗУЛТАТИ ОТ ИНОВАЦИИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР

Наталия Стоянова

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Резюме: Иновационният процес е неразривно свързан с наличието на адекватно финансиране. От идеята до внедряването на нов продукт, технология или метод, всяка фаза от иновацията изисква ресурси – за проучване, изпитване, оборудване, обучение и пазарна реализация. Финансирането не просто подпомага реализацията на иновациите – то често е решаващ фактор за това дали иновационната дейност изобщо ще бъде започната.

Ключови думи: финансиране и резултати от иновациите в селскостопанския сектор.

ВЪВЕДЕНИЕ

Аграрният отрасъл заема ключово място в икономиката на България, не само с оглед на неговата роля в осигуряването на храна, суровини и заетост, но и като фактор за регионално развитие и устойчивост на селските райони. В условията на глобални климатични промени, дигитализация и нарастваща конкуренция, традиционните модели на земеделско производство се оказват все по-неефективни. Това налага необходимостта от прилагането на иновационни решения, които да повишат продуктивността, устойчивостта и конкурентоспособността на сектора. Особено важна е ролята на малките и средни предприятия (МСП), които представляват преобладаващата част от стопанствата в земеделието. Те често са двигател на новаторски идеи и устойчиви практики, но същевременно се сблъскват с редица предизвикателства – ограничен достъп до финансиране, липса на експертен капацитет и ограничени възможности за внедряване на научно-технически постижения. Ето защо финансовата подкрепа за иновационна дейност в аграрните МСП придобива особено значение, както от гледна точка на икономическото им развитие, така и по отношение на изпълнението на стратегическите цели на селскостопанската политика на страната и Европейския съюз. За изключително кратко време икономическата глобализация промени световния икономически ред, носейки със себе си нови предизвикателства и възможности. Европа не може да се конкурира в тази нова среда, ако не стане по-иновативна и не отговори по-ефективно на нуждите и предпочитанията на потребителите. Европейският съюз притежава изключителен потенциал за иновации. Европа има установени традиции в създаването на революционни открития; тя е богата на творчески личности и може да черпи от културното си многообразие. Положила е основите на един от най-големите единни пазари в света, в който иновативните продукти и услуги могат да се търгуват в широк мащаб. В исторически план Европа има силен и отговорен публичен сектор, който трябва да се използва рационално.

ФИНАНСИРАНЕ НА ИНОВАЦИИТЕ

Икономическата устойчивост на МСП е първият и най-важен фактор, който определя възможността за инвестиции в иновации. Земеделските предприятия често страдат от сезонност на приходите и ограничена ликвидност, което ги прави уязвими пред финансови шокове и ги затруднява при осигуряването на съфинансиране по програми. Освен това, иновациите в аграрния сектор изискват значителни първоначални инвестиции, чиято възвръщаемост се реализира в дългосрочен план. Това ограничава интереса на частните

инвеститори и увеличава риска за банките и другите финансиращи институции. Важна роля за стимулиране на иновационната активност в аграрния сектор играят институционалните механизми – политики, програми и административна рамка. Европейският съюз, чрез Общата селскостопанска политика (ОСП), предоставя финансови инструменти за подкрепа на иновации, като подмерки по Програмата за развитие на селските райони и еко-схеми. Въпреки това, достъпът до тези средства често е затруднен от прекомерна бюрокрация, сложни процедури и липса на административен капацитет в самите МСП. Допълнително, на национално ниво често липсва добре координирана стратегия, насочена специално към агроиновации.

Иновациите са ключов елемент за конкурентоспособността — особено в условията на съвременните глобални пазари. Придобиването на нови познания е възможно не само посредством научно-изследователска дейност и технологии, а също и чрез нови маркетингови и управленски решения — рекламиране върху кутии за пица, подобряване на проследяването на електрическите отпадъци, откриване на нови начини за наблюдение на поведението на потребителите или по-ефикасно организиране на бизнес дейността. За да запазят своята конкурентоспособност европейските предприятия трябва да бъдат по-находчиви и да инвестират повече в иновации, научноизследователска дейност и технологично развитие, за да могат да приспособят своите бизнес модели към предизвикателствата на глобалната икономика и да разполагат с по-солидна основа за разработване на нови продукти и услуги и за тяхната продажба.

Фиг. 1. Финансиране на иновациите в аграрния сектор

В аграрния отрасъл, където производственият риск е висок, а възвръщаемостта – често бавна, **външното финансиране се явява двигател на иновациите**. Малките и средни предприятия (МСП) нямат възможност да финансират със собствени средства изследвания, нови технологии или автоматизация. Ето защо достъпът до субсидии, грантове и кредити с облекчени условия има директен ефект върху иновационната им активност.

Фиг. 2. Резултати внедряването на иновациите в аграрния сектор

От своя страна, **успешното внедряване на иновации повишава ефективността и конкурентоспособността** на стопанствата, което ги прави по-устойчиви и по-привлекателни за инвеститори и финансови институции. Това създава положителен кръгов процес: колкото по-иновативно е едно МСП, толкова по-големи са шансовете му за успешно финансиране, и обратно. Затова финансовите политики, които насърчават иновациите, са стратегически инструмент за развитие на аграрния сектор. Те не просто подпомагат индивидуалните стопанства, а създават системен импулс за модернизация, екологична устойчивост и дългосрочен растеж.

Финансирането е основополагащ елемент в процеса на внедряване на иновации в аграрния сектор. Без наличието на целенасочени финансови ресурси, малките и средни земеделски предприятия трудно могат да осъществят инвестиции в нови технологии, екологични практики или цифрови решения. От своя страна, успешно реализираните иновации водят до конкретни положителни резултати, които оказват влияние както на ниво стопанство, така и на макроикономическо ниво.

Основни резултати от иновационната дейност, подпомогната чрез финансиране:

1. **Повишена ефективност** – модернизацията на техниката и въвеждането на прецизно земеделие позволяват намаляване на разходите и по-добро управление на ресурсите.
2. **Повишена конкурентоспособност** – иновативните стопанства по-лесно отговарят на пазарните изисквания, подобряват качеството на продукцията и увеличават пазарния си дял.
3. **Екологична устойчивост** – внедряването на практики като устойчиво земеползване, биологично производство и намаляване на въглеродния отпечатък има дългосрочен положителен ефект върху околната среда.

Примери от практиката:

1. България – Подмярка 16.1 от ПРСР

Фермерски кооператив в Южна България получава финансиране по Подмярка 16.1 за създаване на оперативна група по Европейското партньорство за иновации (ЕПИ-АГРИ). С помощта на проекта те въвеждат система за прецизно напояване с използване на сензори и метеостанции. Резултатът е намаление на водопотреблението с 30% и увеличение на добивите с 15%.

2. Холандия – Финансиране чрез „Horizon Europe“

Група малки биофермери получава подкрепа за разработване на мобилно приложение за мониторинг на почвеното здраве. Инвестицията се връща под формата на по-добри агрономически решения, намаляване на необходимостта от торове и пестициди и повишена сертификация за биопроизводство.

3. Германия – Банкови гаранции за зелени иновации

Чрез гаранционни инструменти от Европейския инвестиционен фонд (EIF), млади фермери в Бавария получават достъп до кредити за закупуване на автономна техника (дронове и трактори с GPS управление). Резултатът е намалени разходи за труд и повишена производителност.

ИЗВОДИ

Първо: Рисковете, свързани с финансиране на иновациите в аграрния отрасъл, са реални, но не са непреодолими. Малките и средни предприятия, въпреки ограничените си ресурси, могат успешно да внедряват иновации, ако подхождат стратегически, информирани

и координирано. Необходима е подкрепа както от публичните институции, така и от неправителствения и академичния сектор, за да се осигури не просто достъп до финансиране, а и способност за управление на рисковете, които то носи. Само така иновациите ще се превърнат от риск в възможност за растеж и устойчиво развитие.

Второ: Независимо от повишената инвестиционна активност в аграрния сектор, технологичното равнище в редица важни подотрасли все още остава много ниско. В резултат на това производителността на труда е около 4 пъти по-ниска от общата за икономиката ни. Това е и най-съществената причина за ниските доходи в селското стопанство, които са около 40% под средните за страната. Наблюдава се дисбаланс при усвояване и на този вид средства. Голяма част от тях са свързани със закупуване на машини и съоръжения, свързани с отглеждането на полски култури и в много малка степен са насочени към нуждите на животновъдството и производството на плодове и зеленчуци.

Трето: Инвестициите за модернизация на производствените процеси в сектора са от ключово значение за неговата конкурентоспособност, следователно и за неговата жизненост в по-дългосрочен план. Очакваният принос на иновационните дейности се изразява основно в нарастване на дела на предприятията, които самостоятелно разработват, внедряват и разпространяват иновации, в резултат на което ще се повиши иновационният им капацитет и конкурентоспособност.

ЛИТЕРАТУРНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Годишен доклад за състоянието и развитието на политиката в областта на иновациите. С., 2006.
2. Енергийна стратегия на Р България до 2030 година.
3. Евростат–европейска статистика 2024 година.
4. Енергийна стратегия на Република България до 2020 г. за надеждна, ефективна и по-чиста енергетика“, Министерство на енергетиката, юни 2025 г.
5. Маринова, В. 2025. Дигитална местна общност - иновация за живи селски райони. Дигитален хъб и мобилно приложение за промотиране на селските територии. Списание за наука „Ново знание“ 12-3, стр. 93-105.
6. Маринова, В., Маринова, М. 2023. Подходът „ЛИДЕР“ 2021-2027: разширяване и устойчивост, възможности за младите хора. Списание за наука „Ново знание“ 14-3, стр. 2354.
7. Стоянова, Н. 2024. Устойчиво регионално управление на инвестициите в зелената икономика. ISBN 978-619-203-486-3 Издател (код 978-619-203) Академично издателство "Талант" на Висше училище по агробизнес и развитие на регионите. 202 стр.
8. Kotler, P. (1988), *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation And Control*, Prentice-Hall, New Jersey, p. 16.
9. Marinova, V. 2023. Analysis of the development of the LEADER approach for the period 2014-2020 in R Bulgaria. Proceedings of the International scientific and practical conference “Bulgaria of regions’ 2023”, pp. 88-103.
10. Stoyanova, N. 2019. Implementation of a European Common Agricultural Policy (CAP) after 2020 in Bulgaria XII. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management – Plovdiv / Bulgaria XII. IBANESS İktisat, İşletme ve Yönetim Bilimleri Kongreler Serisi – Plovdiv / Bulgaristan April 20-21, 2019 20-21 Nisan 2019, pp. 116-118.